नं० १०८३-घ

सौन्दर्यलहरीटीका (भक्तिशास्त्रम्)
पत्राणि ३ (अपूर्णम्)

नं०१० ८२-घ ३ पत्रे

नं० २५६२९
सौन्दर्यलहरी टीका
३ पत्राणि
[illegible] - अपूर्णम्

सौ· ॐश्रीगणेशायनमः वारंवारमुदामस्मितमधुः पिकेणपरिस्पृश्यार्पितं हारंहारमलूनवल्लीपरिगतो हैयंगवी
टी· नंहृर्दत् १ आपांतीअरतोविलोकजननीमादायपृष्ठे क्षेत्रेथारथावुमिहमकाशितभयः पायात्समापार्भकः
२ १ कह्लारोत्पलकैरवांबुजदलमाकंदसन्मंजरीः कोदंडं करपंकजेन थंदंती तु हेक्कदंडोद्भवे २ सौवर्णा
कुणपाशपाणिमरुणामारक्तवस्त्रावृतामातोमांबुजसंस्थितो शिवपंनाचंद्रार्द्धचूडांभजे २ प्रणमण
करावार्यचरणांभोरुहद्वयंआनंदलहरीस्तोत्रविवृतिंप्रदीपिलदये ३ तत्र भवानीपदेन नहरिहरविरिंचा २
रा॥६ दिदेवद्वंदमपास्य किमितिकात्या पुनेस्कते राचभितिपिब्याशंकामपनि [illegible] तीश्रराह शिवशक्त्या
युक्तोयदिभवतिशक्तः प्रभवितुंनचेदेवंदेवोन खलुकुशलः स्पंदितुमपि अतस्त्वामाराध्यांहरिहरवि
रिंच्यादिभिरपिप्रणंतुंस्तोतुंवाकथमकृतपुण्यः प्रभवति १ शिवाः कल्याणरूपः सदाशिवः अवि
द्यातत्कार्योपार्जितजन्ममरणाद्यनेकक्लेशरूपामंगलरहितत्वात् शक्त्याकर्तुमकर्तुमन्यथाकर्तुंग
क्यात्रिगुणात्मकप्रकृत्या [illegible] तत्र शक्तोभवति अविद्यावच्छिन्नस्यैवब्रह्मणोजगन्निर्माणेशक्तत्वादिति
भावः नन्वस्वतः प्रयोजनाभावात्कथंतस्पष्टादेवोतीति तत्राह देवइति दिव्यतिक्रीडतइतिदेवः न
याचक्रीडार्थमेवप्रवर्ततेभगवान्स्रष्ट्रादौनपुनः प्रयोजनामुद्दि [illegible] कथंश्रेपतिभावः नचैदेवतया राम· १
स्र२ प्र२
विद्यापरनामधेयया यदियुक्तः परिच्छि [illegible] तोभवतितदाप्रभवितुं प्रभुत्वंविधातुंयात्नः स्वस्वार्थीभवतिस्व
व्यादिकार्येनुग्रहलक्षणं सत्करणं [illegible]
३

शिवस्य १

तो

चेत्तत्प्रयुक्तः तदा स्पंदितुं चलितुमपि न कुशलः न ह्यलमः तस्मात्सर्वं विषमिकृत्वादिति तदुक्तं शक्त्या विना शिवे सूक्ष्मे ।
नामधाम न विद्यते इति एतेन निर्गुणस्य सृष्ट्याद्यकर्तृत्वाद्गुणत्रयात्मकमायापातंत्र्यग्रहायेदोक्तं इदं च वेदान्तिमते
आगममते पिंडरूपस्य भवानीरूपशक्तिसंयोगादेव जगत्कर्तृत्वं नान्यथेत्युक्तं तेन च शिवः शिवेह शक्त्या एका पा ३
रेण अकार इकारात्मकेन यदि युक्तो भवति तदा प्रभवितुं स्वकार्यं जगद्रूपस्थितिकर्तुं शक्तो भवति न चेदेवं देवः
तदा स्पंदितुमपि ओष्ठपुटविभाजनमपि कर्तुं न शक्तः शकारवकारयोर्भिन्नस्वरूपोच्चारणमपि अशक्यत्वात् अत एव
शक्त्या विना शिवे सूक्ष्मे नामधाम न विद्यत इत्यत्र नामधाम यदि मनस्त्वार्थमाणत्वार्थकरूपसदृपरं चोपात्ते अथवा
स्व शिवः ककारादिक्षकारान्तः पंचत्रिंशद्वर्णात्मकः शक्त्या अकारादिविसर्गान्तषोडशस्वररूपया युक्तो यदि भव-
या ति तदा प्रभवितुं वेदादिरूपतां व्यक्तो भवति न चेदेवं तदा स्पंदितुमपि ताल्वोष्ठपुटस्पंदमपि कर्तुमपि न कु-
ना ४ शलः न ह्यलमः तदुक्तं शारदायां विश्लेषेनास्यन्त्येषां जायते व्यक्तिरेतेषां शिवशक्तिमया अन्ये ह्यलस्ताः ह्रणान्
मनीषिण इति मातृकाहृदयेपि ककारादिक्षकारान्तवर्णास्तेषु शिवरूपिणः समस्तव्यस्तरूपेण षट्त्रिंशत्त-
विग्रहाः अकारादिविसर्गान्ताः षोडशशाक्ताः नित्याः षोडशकात्मानः परस्परसमायुताः शिवशक्तिमयात्व
र्णा शब्दार्थप्रतिपादकाः शिवो स्वतः पराधीनो न स्वतन्त्रः कदाचन स्वराः स्वतन्त्रा जायन्ते न शिवस्तु कदाचन ।

स्वरा २ पः २ भवितुं शाको ५

व

सौ॰
टी॰
२

ति अथवा शिवो हकारः शक्त्या वालात्तीयबीजरूपया तेन प्रसादमंत्रो ह्रौंकारः प्रभवितं मंत्ररूपतां गतं संपादितं ॐ
हस्फुटविभागं कर्तुमित्यर्थः यद्वा शिवो बिंदुः शक्त्या विसर्गेण तेन तेनाम्नानरमंत्र उक्तः तत्र कं शिवहृष्टौ अहं
बिंदुर्विसर्गस्वभावयोर्योगः परः प्रकाशपरमार्थत्वात्स्फुरत्तालहरीपुत्रात्प्रकाशितो नुत्तराद्वितो वर्णेष्वनंत
रउक्ति योगिनीहृदयेपि सत्याकाराद्विसर्गान्ताद्विन्दुप्रस्पंदसंविदः प्रकाशपरमार्थत्वात् स्फुरत्तालहरीपुता
त् प्रसूते विश्वलहरीमात्मस्थानत्रयात्मकमिति एतेन शाक्तः प्रभवितुमित्यपि व्याख्यातं अथवा शिवोहा।
कारः शक्त्या अकारेणेति घत्नरवाग्वादिनी मंत्र उक्तः अनेन तोन कलीशक्ति विद्या वाग्वादिनी मतेति विद्याप्र
काशनी वचनात् अथवा शैवं पंचाचरो हारैंथ याशिवः शिवपाहुः शक्त्या एकारेण नमः पदेनच मन्त्रः
शिवः शिंकः कामरूप्यादावेकारस्य प्राणवो बीजमाख्यातं नमः शक्तिहृदीति तयाद्वो नमः पदस्य शक्तिप
दार्थता प्रतिपादनात् एकारेण चतुर्थ्येकवचनं डे इत्यस्योक्तिः डकारलोपात् प्रभवितुं मंत्ररूपेणाभी
ष्टादिफलमाहर्तुं न चैदेवमित्यादेः प्रतिषदकमात्रस्य मंत्रत्वपताभावेन तयत्किंचित्फलदानेप्यसमर्थत्व
त्वर्थो ज्ञेयः यतः शिवस्यापि सामर्थ्यप्रदा भवतीस्त्रत्तुः दूतोस्त्वं प्राणितैस्तातं वा अस्त्रं तत्त्वगुणए अत्रपाजि
तस्तहानः कथं प्रभवति समर्थो भवति केनकेवलपंचब्रह्मांतर्गतसदाशिवसेवनलोपदायतब्रह्मा। राम॰
२

तस्यापीत्याह हरिहरविरिंच्यादिभिरपि विस्मितैर्ब्रह्मादिभिरप्याराध्यं समर्च्चनीयामित्यर्थः वेदादिग्रहराशिप्रायेणाका
योजनीयमिदंपदंयथाहितीयार्थेअतः साध्यासाध्याराध्यामितिपदच्छेदः तेनशिवः शक्त्यभिन्नपरमात्मा अमाकारे
कारेण याप्तबीजेनशक्त्याभुवनेश्वरीबीजेन हरिहरविरिंच्यादिभि क्रौंकारेणपदियुक्तः इत्यन्वयतः ह्रींपदेन
ॐकारस्यविरिंचिपदेनककारस्याकेचैपरीत्येनयोजनेनह्रींजलाभाइति वयंतपंचदशीविद्यान्तर्गतमध्यबीजा
त्मकमधुमतीबीजमूर्ध्वं इतिशिवश्च निशिवोहकारः शक्त्यासकारेण हरिहरविरिंच्यादिभिः लकारहकारककारै
र्वैपरीत्येनपदियुक्तः शक्तः युक्तोभुवनेश्वरीप्रातइत्यर्थः पद्मासकलश्रीविद्यामंत्रमज्ञानवाणीवमहस्मेशोह्रारो
त्रज्ञेयः यस्माच्छिवोहकारः शक्त्यासकारेण एकारेण च हरिहरविरिंच्यादिभिरपियदियुक्तः हरिर्लकारः हरोवि
रुः ग्रहे विरुविसर्गः स्वमित्युक्तेः विरिंचिः ककारः आदिपदेनरेफनादबिन्दवस्तेभवितुं तानाश्रीविद्यामंत्रलाभप
गंतुं शक्तः समर्थः नचेदेवंतदास्यदित्यमपिपकमंत्रनामपस्यद्यंनतुफलः तदुक्तं नानार्णवेमूलविद्यांश्र
णप्राप्टेसकलागमसेवितां सर्वेदर्शनवंद्यांच चिरकलामवाप्रोपि शिवेभ्यःसिद्धः शिवोमायाशक्तिः कस्मात्स्व
मादेनो ग्रर्थचंद्रस्य बिंदुनवाणोमेहसच्यते महात्रिपुरसुंदर्यामंत्रामेरूसमम्हव इतिसेगोपनार्थं चापिएाज्ञाना
णीवायक्रमेणोक्तइतिज्ञेयं यद्वाशिवपदेनककारहकाररेफाणांशक्तिपदेनईकारग्रकारमायाबीजानि ८

मौ. टी. १

3.

प्रभवितं पंचदशीमंत्रं नागोगेनं यतनएव चंद्रोमायाभि प्र.रूप रूपस्यतेस्फूर्तिरूप्पमेवार्थीमाह यदाशिवोयोगाल लाभ्यादशा
दारस्मशाक्त्यापंचदशणाग्रष्टादशाक्षरपंचदशीश्यो हेदरिगोलमंत्रोह्लारादिति व्याकुमेः अथशिवशक्त्यैनार्थमाव
त्रिकोणावनत्रयं पाशक्तिशक्तेनार्थोमनाव त्रिकोणपंचकमस्यते उभयंमिलितायउक्त चतुर्भिः शिवचक्रै श्रुपं चभिः
शिवशक्त्यात्मकत्वे पंश्रीचक्रंशिवयोर्वपुरिप्रभवतं सृष्ट्यादिकनंश्रीचक्रादेवहि सृष्टिस्थिति संहृतं यो भवंती
त्यागमवितमाः तड कं कामिकेन गमज. मांसमेदोस्थियातवः शक्तिमूलकाः मंत्रास्फुरमनतनीवयातवशि
वमूलिका नवधातुरयंदेहीनवयोनिसमुद्भवः वृतिनवयोनिचक्रं अथचक्रद्याविद्याघाललितांपूर्णरूपाक्र
लविग्रहावेसानादसमारंभादकारादिवर्णजन्यादिति तंत्रराजवचनात् क्रमस्यापिकात्यापतीन्द्रपंततत्पर
याभिव्याक्रमः नन्वमीमांसकादिमते जगत्कर्तुरीश्वरस्याभावान्निर्विषयिनी यस्कृतिरिति आशंकापनयावा
र्थतामपहसति शिवइतिसत्यमविद्यावातिगच्छतिपोति शिवः शिवः स्वप्नेइतियातोनिषत्रमापोपिषद्रन्यवै
दैश्वरत्वात् शिवः ईश्वरः पाकगापारीरेणपदियुक्तः स्यातदाप्रभवितुंसृष्ट्यादिकर्तृशक्तः स्यात् तथाचहि
न्यादिकंसकर्तृकंकार्यत्वात् घटवदित्याद्यनुमानंतदावेदकत्तयात्लंशा

३